

всей терминосистемы, ее стандартизации, позволит прогнозировать тенденции дальнейшего развития, в то же время будет способствовать достижению должного уровня. речевого обеспечения нефтегазовой промышленности, выделить связи с другими терминосистемами.

Ключевые слова: термин, терминосистема, нефтегазовая терминология, этапы развития, метафорические термины, заимствования, межотраслевые термины, термины-фразеологизмы.

УДК 811.111'373

К. К. Зінкевич

студентка факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕМОЦІЙ

Анотація. У статті аналізується гендерний аспект вербалізації емоційного стану індивіда. Досліджуються основна класифікація вербативів емоційного стану та мовні засоби вираження гендерних особливостей емоцій на фонетичному, лексичному та стилістичному рівнях мовної системи.

Ключові слова: емоція, емоційність, емотивність, мовні засоби, гендерний аспект.

Кожна людина за своєю природою – емоційна істота, тому що за допомогою емоцій вона відображає своє життя та формує мовну картину світу. Мова для людини – це засіб, а емоції – форма відображення світу, в якому вона живе. Це говорить про те, що емоції неможливо відокремити від мовлення.

Головний маркер емоційності слів – гендерна особливість [4, с. 72–86]. Ефект емоційності слова може відтворювати певну точку зору на світ і виконувати роль аналізатора в процесі формування людської ідентичності [3, с. 90–92]. О.А. Баговик зазначає, що між ментальною та емоційною сферами людини є тісний зв'язок, вона може достовірно сприймати лише ту інформацію, яку сама бачила [1, с. 51].

У науковому обігу вже є достатня кількість літератури, в якій використовується гендерний підхід в процесі лінгвістичного дослідження. Гендерний аспект дослідження надає можливість вивчати процеси формування в суспільстві відмінностей у мовній компетенції, характері, емоційних особливостей у відповідності до гендеру особистості. Гендерна лінгвістика досліджує мовні явища, які пов'язані з відмінностями носіїв мови за статтю, що вважають найперспективнішим напрямом дослідження в мовознавстві. Мова відображає гендер, допомагає його конституювати і не змінюється протягом життя [2, с. 197]. Гендерний аспект впливає на поведінку людини в різних життєвих ситуаціях, позначає гендер як певний набір норм, практик та дій. Тому, жінки та чоловіки намагаються дотримуватися так званих «правил статі», тобто певних норм, у виборі мовних засобів [6, с. 229].

Багато учених наголошують, що звук безпосередньо пов'язаний зі значенням слова. Конкретні звуки можуть заміщати значення предмета або дії та можуть викликати ряд асоціацій. На сьогодні, було доведено, що фонеми несуть в собі сенсорно-емотивний характер. Фонема, включаючись в мовлення, надає йому додаткового змісту та виконує образну та експресивну функції. [5, с. 77] Наведемо декілька прикладів. Коли людина кожного разу використовує один і той самий звук під час мовлення, це може свідчити про сильну емоцію розлюченості: “*You lean, long, lanky lath of a lousy bastard*”. Це не часте явище, тому що воно не досить природне для людини. Але повторення якихось звукових елементів, на думку дослідників, підсилює емоційну складову речень. У свою чергу, емоційна складова на фонетичному рівні виражається в інтонації, темпі, мелодії звучання, тембрі, наголосі, сполученні фонем, ритмі, комбінації звуків, як у словах: *razzledazzle, fuzzy-wuzzy helter-skelter, fuddy-duddy, chitchat, hanky-panky, teeny-weeny, hickety-pickety, hoity-toity, namby-pamby, rift-raft, toil and moil, moan and groan, hum and haw*. Усі перелічені слова сприймаються, як жартівливі, тому що тут перекручена фонетична форма слова. Кожна людина, почувши такі слова, відчуває емоції, а самому мовцю вони також надають характеристику: його гендер, культуру мовлення, походження тощо. Якщо людина спеціально неправильно вживає наголос, це може свідчити про її емоційний стан, гендер, рівень освіти та матеріальний статок.

Розглядаючи особливості вираження емоційності, треба зазначити, що вона проявляється на двох рівнях: сегментарному та супрасегментарному. Наприклад, на сегментарному рівні під впливом емоцій подовжуються наголошені звуки, через що змінюється його якість. А на супрасегментарному рівні для вираження емоцій застосовують просодичні засоби (інтонація, паузи, висота та тембр голосу тощо), що відображають не лише особливості передачі емоцій, а й загальний емоційний стан людини [5, с. 77].

Взагалі інтонація може, при взаємодії з лексико-граматичним складом висловлювання, мати різні семантичні ознаки та значення, різну емоційно-модальну спрямованість, насиченість, може змінювати його комунікативний тип. Інтонація за своєю природою виступає індикатором настрою, психічного стану, віку людини, та гендеру. Вона може виділяти, що в розмові людей є головне, а що другорядне.

Темп може вказувати на стилі мовлення, передавати емоційний стан мовців, вказувати на статус співрозмовників, а також на їхню стать. Прискорений темп мовлення може вказувати на те, що у індивіду збудлива психіка, вони знаходяться у піднесеному радісному настрої чи в збудженому стані. А сповільнений темп може вказувати на те, що людина знаходиться в пригніченому стані.

Емоційність – це психологічна категорія, яка проявляється яскравіше під час мовлення. Емоційність протиставляється категорії емотивності, що є вербалізацією емоцій у мовленні [8, с. 5]. Свідомість людини влаштована таким чином, що її структура неоднорідна. Підтвердженням цього є пряма залежність від об'єкта, який викликає емоції. У емоцій є семантичне поле, яке можна представити певними вербативами, що поділяються на групи [2, с. 197].

- Вербативи позитивного емоційного стану, такі як радість, відчуття захопленості.
- Вербативи негативного емоційного стану, такі як гнів, смуток, відчуття страху, страждання.
- Вербативи нейтрального емоційного стану, до числа яких належать відчуття хвилювання та здивування.

Мовознавець В.І. Шаховський пропонує поділяти лексику мовної репрезентації емоцій на: 1) лексику, що називає емоції, 2) лексику, що описує емоції та 3) лексику, що виражає емоції [7, с. 93–100].

Також цю тему досліджували Є.І. Горошко, В.Н. Телія, А.В. Кириліна, Т.Б. Крючкова, Ю.П. Маслова, Дж. Бернارد, Н.Ф. Конклін, Р. Лакоф, М. Шутц, Д. Спендер.

Є декілька мовних засобів, за допомогою яких можна репрезентувати різні емоційні прояви:

- іменник із прийменником: *with contempt, in love, with surprise, etc.*;
- іменник для позначення фізіологічного прояву емоцій: *grin, tears, laughter etc.*;
- прикметники, які уживаються для опису емоційних станів: *angry, happy, concerned, etc.*;
- прислівники: *desperately, shamefully, fiercely, jealously etc.*;
- дієслова: *hate, irritate, love, upset etc.*

Емоційний стан жінок і чоловіків найяскравіше проявляється у дієсловах: “*As a child, I adored fairy tales*”, “*He despised the man and could never forgive him for what he had done*”, “*It amazes me that no one has thought of the idea before*”. Для того, щоб показати позитивний емоційний стан людини будь-якого гендеру, використовують наступні вербативи: *to be in a good mood, to smile, to be glad, to be contented* тощо.

Для того, щоб показати, що людина виражає негативні емоції, використовують такі слова, як *to feel miserable, to be afraid, to well up with tears, to be in a bad temper* і так далі. А для передачі нейтральних емоцій використовують такі вербативи, як: *to be in shock, to be surprise, to wonder*, і т. п.

Також мовними засобами, що підсилюють емоційне навантаження виокремлюють:

- метафори: *to be eaten up with hatred, to carry a burden of guilt*;
- епітети: *sad eyes, evil grim, happy smile, loving eyes*;
- образні порівняння: *to be sly as a fox, to be pale like a ghost* тощо.

Дослідники підкреслюють, що мовна поведінка жінок звучить більш компромісно, ніж чоловіча, та менш агресивно. З іншого боку, представники чоловічої статі менш компромісні у мовній поведінці та більш прямолінійні.

Щоб підсилити якусь емоцію, або зробити її більш відчутною, використовують лексичні засоби градації ознаки, наприклад: *how, quite, extremely, exceedingly, so, too, much*. Їх можна використати як для позначення негативної емоції, так і позитивної. Наприклад: “*How lovely to see you!*”, “*He is so glad to meet her*”, “*I’m extremely sorry to have troubled you.*” Також з цією метою використовуються комбінації окличних речень з повторами: “*Perfect! Perfect!*”, “*I can’t believe we did it! We did it!*”

Деякі дослідники намагаються зрозуміти та виокремити розбіжності у використанні мовних засобів маскулінним та фемінним гендерами. На думку одних, майже не існує ніяких відмінностей, на думку інших, чоловіки та жінки розмовляють зовсім по-різному. Дебора Таннен дотримується думки, що жінки

та чоловіки в своєму мовленні використовують різні гендердіалекти. На думку дослідниці, чоловіки частіше користуються емотивно-оцінними лексичними одиницями – нецензурними словами. Жінки в свою чергу заміняють таку лексику прикметниками та образними порівняннями [10].

На лексичному рівні багатьма лінгвістами було зазначено, що чоловіки більше за жінок сприйнятливі до нових фактів у мові, вони вживають більше неологізмів, а також слів з термінологічної та професійної лексики. Також підкреслюється, що до характерних особливостей жіночої мови є використання оцінних прикметників. Чоловік якщо і використовує оцінні прикметники, то ті з них, які визначають кількісні та параметричні відносини. Жінка швидше скаже *awful* чи *pretty* замість *very* або *so*.

Але існують і прямо протилежні випадки, наприклад, чоловіки схильні використовувати емоційно сильні прикметники: *"This plan could save us a tremendous amount of money"*, *"I had a massive argument with Vicky yesterday."* Було доведено, що жінка частіше використовує модальні дієслова: *"It's getting late. I really must go"*, *"You ought to meet him; he's really nice."*

На перевагу фемінінній поведінці, чоловіки використовують засоби так званої подвійної модальності, тобто модальне дієслово + прислівник. Наприклад: *"And I just wondered how what's interesting to me, looking at your career, is that Fellini and many other Italian directors...perhaps you could talk about the contrast between that and working in Hollywood."*

Більш частотне вживання одиниць афектованої лексики (*awfully, pretty, terribly nice*), різного плану інтенсифікаторів, частинок, окличних речень пов'язане з більшою емоційністю жіночої мови. У мовленні жінок простежується гіперболізація, і навіть вище частота використання тропів (метафор, порівнянь, епітетів). Жінка більше за чоловіка зосереджена на своєму внутрішньому світі та має більш розвинутий емоційний інтелект. Звідси більше лексики, що описують почуття, емоції та вживання дієслів, що виражають емоційно-психологічний стан людини. З огляду на підвищений емоційний рівень, представниці фемініного гендеру активніше використовують у мові еліптичні та інвертовані конструкції.

Для чоловічої мови характерні конструкції з використанням умовного способу: *"I wish I could absorb them even more because these are the great profound cinema artists of my lifetime"*.

На додачу, найбільш частим способом вираження емоційного стану мовця вважають вигуки. Вигуки є особливим пластом лексики, оскільки в них немає предметно-логічного значення. Відповідно до особливостей вигуків, їх відносять до одиниць емоційної лексики. Їхнє місце у реченні дещо факультативне, тобто їх можливо опустити без порушення загального значення фрази або речення; вигуки синтаксично не пов'язані з іншими частинами речення; присутність хоча б одного емоційного слова надає емоційності всьому висловлюванню.

Певні гендерні ознаки відображаються також у невербальній комунікації, що часто супроводжує вербальну. Невербальна комунікація є продуктом соціальним, пов'язана з стереотипізованою поведінкою жінки або чоловіка. Так, наприклад, елементом невербальної комунікації є посмішка, яку радше використовують представники жіночого гендеру. Підтримання візуального контакту притаманне теж більше жінкам [9]. Чоловікам характерні жести, що показують владу, агресію, силу, рішучість. Наприклад, чоловік погрожуючи покаже кулак, виражаючи зневагу – середній палець, намагаючись щось довести робить рубаний рух рукою, і т. д.

Всупереч загальноприйнятим поглядам численних психологів та соціологів емоційність властива як жінкам, так і чоловікам. Гендерна диференціація емоційної сфери проявляється на якісному рівні (у реалізації певних емоцій) та формально (у використанні характерних вербальних засобів їх об'єктивації). У вищезазначених прикладах можна наочно побачити, що емоційність не є якістю, властивою тільки жінкам, жінки не є емоційнішими за чоловіків. Тому можна зробити висновок, що ця особливість мови характерна для обох гендерів, відмінність полягає у підборі експресивних мовних засобів та інтенсивності їх використання. І якщо жінки використовують стилістичні прийоми для вираження своїх почуттів, то чоловіки використовують їх для того, щоб викликати ці почуття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боговик О.А. До питання класифікації немодальних значень модальних предикатів (на матеріалі української, російської та англійської мов). *Фаховий науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія: Гуманітарні науки.* 2018. № 4(55). 50–54 с.
2. Боговик О.А. Гендерна специфіка вербальної репрезентації емоційних станів (на матеріалі роману Сідні Шелдона "Nothing lasts forever"). *Закарпатські філологічні студії.* 2020. Вип. 14, т. 2. С. 196–200.

3. Власова Т.І. «Українство» в дискурсах і наративах західноєвропейської літератури постмодерну. *Українознавчий альманах*. 2017. Вип. 20. С. 90–92.
4. Воробйова О.П. Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях. Мова. Людина. Світ : До 70-річчя професора М.П. Кочергана : зб. наук. ст. Київ : Центр КНЛУ, 2006. С. 72–86.
5. Кузенко Г.М. Мовні засоби вираження емотивності. Наукові записки НаУКМА. 2000. Т. 18: *Філологічні науки*. С. 76–83.
6. Маслова Ю.П. Мовна репрезентація гендеру. *Наукові записки. Серія: Філологічна*. Острог : НаУ «Острозька академія», 2009. Вип. 12. 229 с.
7. Шаховский В.І. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Москва : ЛКИ. 2008. С. 93-100.
8. Шаховский В.І. Что такое лингвистика эмоций. Волгоградский государственный педагогический университет, г. Волгоград. URL: http://tverlingua.ru/archive/012/3_shakhovsky.pdf (дата звернення: 01.05.2022)
9. Hall J.A. *Nonverbal Sex Differences: Communication, Accuracy and Expressive Styles*. Cambridge, 1984
10. Tannen D. *Men and Women in Conversation is Cross-Cultural Communication* : вебсайт. URL: <http://faculty.georgetown.edu/bassr/githens/tannen.htm> (дата звернення: 03.05.2022).

K. Zinkevych. Language Means of Gender Features of Emotions Expression. – Article.

Summary. *The article examines the verbalization of the person's emotional state in terms of gender studies. The main classification of emotional state verbalives and language means of gender features of emotions expression at the phonetic, lexical and stylistic levels of the language system are considered.*

Key words: *emotion, emotionality, emotiveness, language means, gender studies.*

К. К. Зинкевич. Языковые средства выражения гендерных особенностей эмоций. – Статья.

Аннотация. *В статье анализируется гендерный аспект вербализации эмоционального состояния индивидуума. Исследуются основная классификация вербативов эмоционального состояния и средства выражения гендерных особенностей эмоций на фонетическом, лексическом и стилистическом уровнях языковой системы.*

Ключевые слова: *эмоция, эмоциональность, эмотивность, языковые средства, гендерный аспект.*

УДК 811.161.2'373.2'38'42:82.09

І. І. Ільченко

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

Н. В. Ткаченко

аспірантка кафедри української мови
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

СТИЛІСТИКО-ПРАГМАТИЧНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОНІМІВ У ТВОРАХ Ю. ФЕДЬКОВИЧА

Анотація. *У статті здійснено лексико-стилістичний та функційний аналіз онімів прозового доробку Юрія Федьковича. З'ясовано, що ономастикон творів представлений такими групами онімів як антропоніми та топо-німи. Всі оніми, які були зафіксовані в творах письменника, можна поділити на дві великі групи. Перша група – стилістично нейтральні оніми, що реалізують у межах творів номінативну функцію. Друга група – стилістично марковані оніми, що реалізують у художньому контексті свої потенційні, приховані семи, які надають власним назвам додаткової стилістичної актуалізації.*

Ключові слова: *антропонім, гідронім, онім, ономастикон, семантика, функція.*

Постать Юрія Федьковича відіграє неабияку роль у розвитку української літератури, він першим на Буковині писав твори рідною мовою високого стилю та заговорив до буковинців їх мовою. А також